

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 20. Chiloënses Insulani fructuosè à Sociis adeuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

tarum reliquæ, urbeculam ab Castro dictam condiderunt; quam Angli pyræe anno sæculari pœnè in ortu devastârunt. Post quam devastationem vix triginta cives remanere. In altera è vicinis Insulis (quas infra describemus) arcem etiam posuere, octoginta militum Hispanorum præsidio firmatam, qui, quia rerum omnium indigent, non rarò imbellibus indigenis graves sunt. Gens maris ejectamentis ferè vivit, quocirca ante adventum Hispanorum ora maritima solummodò habitabatur; sed postmodùm, vexationum metu, Insulani interiora terræ pervadunt, & in abruptis montium locis latebras quærunt, libertatis specie extremam rerum omnium inopiam sibi comparantes. Intexta reticulatim conchilia pro umbilicalibus subligaculis habent, cætera nudi. Sub initium aditæ Insulæ, quindecim familiarum millia censita sunt. Unicum navigium, singulis annisè Chileno regno à Prætorè missum, Hispanis subsidia vehit; reliquis temporibus eò nusquam navigatur. Scaphæ per eas insulas in usû sunt, ex tribus tabulis, crasso fune inter se confutis, compactæ, quarum rimas corticibus arborum maceratis obducunt. Nec nunquam sine ingenti periculo in his scaphis, quas Pyraguas vocant, transfratatur. Sed majus discrimen ab Chilenis rebellibus, ad quorum littora Chiloe tota quanta est protenditur. Quare, si maris ac hostium pericula, si cœli terræque conditionem, si Barbarorum ac Hispanorum inopiam consideres, ut pœnè terrarum ultima est, sic extremum miseræ attingisse videtur. Verùm hæc omnia acuebant desideria Sociorum, gloriosa discrimina & summas miseras pro propagando Christi imperio multis votis ambientium.

AD hanc Insulam delati Melchior Vanegas, vir inter Societatis prima decora ab Nierembergjo postea relatus, & Joannes-Baptista Ferrufinus, Didaci Torres missu, ducentis & quinquaginta leucis terrâ marique è Chileni regni metropoli, unde discesserant, confectis, ab Hispanis, Castrensis urbis incolis, benevolentissime excepti sunt. Mox in ædibus Chiloënsis Præfecti dono acceptis, Sacello adaptato, conciliatisque civium animis, ac Sacramento expiatis, toros se impenderunt in salutem Barbarorum. Pauculi Sacerdotes externi in ea opinione hætenus fuerant, ut existimarent indigenas, tanquam Christianorum Mysteriorum incapaces, negligendos esse; quare rati admodùm, præter primum Sacramentum, Sacra nostra capefferant: sed Sociorum quadrimestri labore & Catechesi effectum, ut qui Hispanis serviebant, vix ab Dominis suis differre viderentur, adeò promptè capiebant legis Christianæ elementa: quare non tantùm Baptismo, quo plurimi carebant, Exhomologesique digni sunt habiti, sed etiam, stupentibus ad novitatem Hispanis, ad Sacram Mensam, post severum examen, admitti meruerunt. Tanta porro novos homines ceperat Sacrorum cupidò, ut diem prævertentes, ante crepusculum Socios interpellarent; nec de die sinerent cibum quietemque sumere: quo ardore animorum usi, nihil non à Barbaris impetrabant. Scorta plurima in legitima matrimonia commutata, violentæ adeoque nullæ conjugum sponsiones denuo sancitæ, aut distractæ, nemo inventus qui Baptismum renueret, nemo qui non injurias condonaret, & ipsi adeò Hispani, ratione ac exemplo permoti sunt, ut vellent cum mortalium miserimis mitius agere. Denique ex tota Insula adolescentes Indi advecti sunt, ut Christianâ doctrinâ per Patres imbuti, populares suos vicissim docerent eadem illa, quæ ipsi in Catechesi didicissent.

QUATUOR mensibus in Castrensi urbe positus, mensè Julio jam adulto scapham ascendentes, nihil Oceani furias veriti, Insulanorum pagos inspectum ivere. Viginti-quinque omnino erant, quorum municipes nullum hætenus Sacerdotem viderant, nisi ferè ut vexarentur: quapropter Socios, integritatis famâ jam cognitos, summâ benevolentia excipientes, quando aliud non poterant, ex arborum ramis arcus triumphales erigebant: pueri puellæque, more supplicantium, floribus se coronantes, prælatâ Cruce floridâ, cum parentibus suis obviam prodibant. Nemo erat, qui non in canistro ostrea, pisces, ova, aves Sociis non

offerret:

De Insulanorum conditione.

Pyragua navigii generis.

CAPUT XIX
Castrensis urbs ab Sociis excolitur.

Aviditas discrimina catechizatos.

CAPUT XX
Chiloenses Insulani fructuose ab Sociis adeuntur.

Barbarorum Chiloënsium pietas.

*Sociorum in
eos officia.*

*Sancti &
Dni appella-
vi veniunt.*

*Fruitus ex-
curſionis.*

**CAPUT
XXI.**
*Societas ob
exagitationem
ſervitium
perſonale
vexatur.*

*Indi Hispa-
nis commen-
dantur.*

*Prudentia
Regum Ca-
tholicorum
laudatur.*

*Privati ho-
mines com-
mendatis
Indis abſu-
tuntur.*

offerret: à quibus viciffim acus, aciculas, hamos, grana vitrea, & reculas ejuſmodi plurimi ab Barbaris æſtimatas, accipiebant: tanto cum utrorumque gaudio, neutrū ab lacrymis amoris indicibus temperarent. In ſingulis pagis quinque circiter morati dies, extemporale ſacellum ad faciendam & cogendam concionem erigebant, ægros inviſebant, præſtigias dedocebant; interiora inſulæ & latebras pervadentes, omnia ſcrutabantur, Baptiſmo idoneos expiabant, ineptos verò ſpe alebant, ſpondentes, ſi ſe dignos præſtitiffent, fore, ut cūm redirent, idem beneficium conſequerentur. Præterea, auditis ſingulorum querelis, miſerrimæ genti condolentes, promittebant ſe cum Magiſtratibus acturos, ne milites eos in poſterum vexare auderent; ubique affirmantes ſe lubenter pro cuiuſcumque ſalute vitam & ſanguinem donaturos. Quam Sociorum virtutem temperantiæque Barbari cum aliorum Sacerdotum, quos viderant, conditione conferentes, blanda nomina ad ſignificationem amoris identidem uſurpabant, genitores ſuos & matres appellantes. Cūm verò ſanctos, & viros de cælo lapſos, Deosque, vocari ſe ſentirent, monebant, ut ab indebitis titulis abſtinerent. Sex meſes tenuit horum pagorum prima luſtratio, in quâ, præter magnum baptizatorum numerum, undecies centum in Matrimonium collocati, bis mille Exhomologeſi, nuſquam aliàs uſurpatâ, expiati, omnes denique ad fidem Chriſto datam conſervandam dandamve animati. Secundūm quod, ad aliam Inſulam navigantes, præſidiarios milites Hiſpanos excultum ivere, donec ad ſtationem ſuam Caſtrenſem redirent; unde ſæpius evocati, ultròve egreſſi, iterum iterumque eodem planè periculo ac fruētū ad Chiloëſis inſulæ pagos adnavigavere. Quibus rebus perſpectis, Præfectus Regius honorariis litteris Sociorum labores Didaco Torres Provinciali commendavit, rogans ne vellet neceſſario planè auxilio mortalium miſerrimos privare.

SED quamvis ſic laborarent Socii, dubium non erat, per Regnum Chilenum, Tucumaniam, Paraquariamque, religionem Chriſtianam ægerimè propagatum iri, nī privatorum quorundam hominum, præter juſ fasque Indos vexantium, immoderatæ habendi cupidini obviam iretur. Quare Provincialis omnem conatū, deinceps adhibuit. quo Regis Catholici decreta de tollendo ſervitio perſonali ad uſum revocarentur. Hiç locus poſtulare videtur, ut quid ſit ſervitium perſonale, quomodo & ubi introductum, breviter explicem; ut deinde quāto Hiſpanorū bono, quāto rei Chriſtianæ incremento, quāto denique Regis Catholici & Senatūs Regiæ laude exagitationem ſit, magis eluceſcat. In Americâ more poſitum eſt, ut Hiſpani de Republicâ benemeriti ab Prætoribus, aut aliis Magiſtratibus, majori minorive Indorum bello deditorum, vel in amicitiam acceptorum, numero, ad certas ætates præficiantur. Qui mos, ſtatim poſt aditum novum Orbem inductus, ad uſque noſtra tempora perſeverat. Regibus nempe Catholicis volentibus, ut loco tributi ſibi debiti, huiuſmodi hominibus, pro regionum captu, ab Indis aliquid perſolvatur. Quâ re prudenter à Regibus excogitatâ, ſi Hiſpani Indorum Domini (Encomenderos vocant) moderatè, ſicuti aliis in locis ſit, uti voluiſſent, longè florentiorem Reipublicæ ſtatum, Regiisque negotiis utiliorem, ac privatorum hominum uſibus commodiorem, in his Auſtraliſioribus Provinciis videremus: Sed plerique limitato dominio ab Rege conſeſſo abutentes, annuis his contributionibus non contenti, ut Indi miſerandum planè in morem perſonaliter, ut ſic dicam, cum ſuis uxoribus & filiis ſibi ſervirent, exigebant: atque id ſervitium perſonale vocabant: quo qui premebantur, nihil acquirere, nihil fermè habere licebat. Ex ſuis pagis ad Dominorum Villâs, aut urbanas domos tranſlati, nullâ repræſentatâ mercede, ſervitiis occupabantur. Nec rarò luce palam, colorato titulo, venditione diſtrahebantur. Quam ob rem magna pars Indorum Chilenorum rebellaverant, & apud Tucumanos Calchaquini, apud Paraquarios circumjacentes populi, externum imperium detrectabant. Si quæ Indorum nationes ad fidem Chriſto & Regi Catholico dandam ſollicitarentur, pertinaciter abnuebant, Chriſtianam Religionem certam eſſe ad perdendam libertatem viam exprobrantes. Qui verò jam dede- rant, paſſim deſertâ fide, aut latibula circumſpiciebant, aut fugam. Alii, inaccessis